

Ngày nay hệ thống trường công ở California là một thảm họa, đem chân tay chúng ta không tiến lên được vì không hỗ trợ đúng nhu cầu, và tình trạng suy thoái.

Hai tháng trước, chúng ta tìm kiếm cuộc đời thiên tài Steve Jobs, đứa con nuôi của một gia đình giai cấp công nhân, bắt đầu của chúng trên đời học, và trở thành một nhà khởi nghiệp, và một doanh nhân vĩ đại nhất hiện nay. Làm thế nào để ông ta có thể thực hiện được những ước mơ lao động vất vả? Dĩ nhiên, ông là một con người kỳ diệu, nên ông đã vượt được những thành công vượt bậc. Nhưng phải nói môi trường rèn luyện ông cũng đóng góp một vai trò không kém quan trọng. Một phần môi trường đó là giáo dục. Và chúng ta nên ghi nhận tầm quan trọng của sự giáo dục ở bậc trung học khi ông Steve Jobs còn nhỏ. Ông theo học tại trường Homestead High School ở thành phố Cupertino, California, một trong những trường công lập hàng đầu. Chính trường trung học này đã cho Steve Jobs những căn bản tuyệt vời về máy tính và khởi nghiệp. Những công nghệ của ông là Steve Wozniak cũng học ở trường này ra. Ông Wozniak có năng khiếu đặc biệt về khởi nghiệp, cùng với Steve Jobs sáng lập ra công ty Apple Computer.

Năm 1972 là năm Steve Jobs tốt nghiệp trung học. Vào thời kỳ này giữa các trường công lập ở California rất tốt, đến nỗi có thể gọi là ghen tị. Trường học ở Cali trường được xếp hạng giỏi nhất trên toàn quốc, được chính phủ chi cấp ngân quỹ dồi dào, nhà trường có ban giám hiệu giỏi đứng đầu hành, và các thầy cô giáo xuất sắc đứng đầu trong lớp. Những trường học đó là cái đưa máy thúc đẩy xã hội chuyển động, thăng tiến (social mobility), và họ đã nhận được những công cụ học trò như Steve Jobs và Steve Wozniak, để đẩy cho hai học sinh này căn bản giáo dục tốt về nghề nghiệp, giúp họ vươn lên, thành công sau này.

Ngày nay hệ thống trường công ở California là một thảm họa, đem chân tay chúng ta không tiến lên được vì không hỗ trợ đúng nhu cầu, và tình trạng suy thoái. Trường công ở California đang đứng hàng chót ở Hoa Kỳ. Trong lúc nước Mỹ lại đứng gần đầu số với những nước khác trên thế giới, xét đến nhu cầu của ngành giáo dục. Hai Nghị Kinh Tế Thế Giới - World Economic Forum - xếp hạng hệ thống giáo dục Hoa Kỳ đứng hàng thứ 26, thua xa các nước công nghiệp khác như Đức, Phần Lan (Finland), Hà Lan (Netherlands), Đan Mạch, Canada và Singapore. Riêng với hai môn Toán và Khoa Học, điểm thi của học sinh Mỹ còn thấp hơn nữa.

Chúng ta đang nói về tình trạng suy thoái của hệ thống giáo dục Mỹ trong ba thập niên vừa qua,

Từ đầu những năm 1980, chúng ta đã đưa ra những luận điểm. Những học giả của các viện giáo dục suy đoán đó bây giờ mới bắt đầu lộ diện. Trong lúc thế giới giáo dục Mỹ suy sụp, những nền giáo dục trung bình của công nhân Mỹ đang lên, và khả năng thăng tiến xã hội (social mobility) cũng đang chân trời. Chính khả năng thăng tiến xã hội này là nhịp đập của con tim trong Giáo dục Mỹ (American Dream). Nó đang trở thành một vấn đề sống còn. Giáo dục của chúng ta nay bao giờ cũng là những cách nhanh nhẹn để leo lên các thang cao hơn về xã hội và kinh tế. Và phần lớn những dành cho những kỳ vọng của những nền giáo dục tốt về những xu hướng hàng ngày, ngay cả trong lúc tình trạng phát triển kinh tế rất yếu. Tỷ lệ thất nghiệp của những người tốt nghiệp đầu tiên chỉ vào khoảng 4%, những gia đình của họ có trung bình, tỷ lệ thất nghiệp lên đến 14%. Ở Hoa Kỳ hiện nay tỷ lệ thất nghiệp, không có trung bình là 25%, và nếu bạn không có trung bình, phần đời còn lại của bạn sẽ phải sống với tiêu chuẩn thấp kém, đáng buồn.

Nhu cầu phải có một nền giáo dục tốt cho mọi người Mỹ là một nhu cầu vô cùng bức thiết. Trong lúc chúng ta quên trong sự thua kém, ở ngoài kia, các thế giới đang ra sức học hỏi, trau dồi kỹ năng của họ. Những quốc gia ở châu Âu và châu Á đang tăng tỷ lệ người dân học lên cao hơn nữa, học xong đại học, còn ở Mỹ thì theo học đại học đang yên ổn một cách cũ, không tăng. Trong đó, tỷ lệ theo học đại học của người Mỹ cao nhất thế giới. Các nước khác cũng đang tập trung rèn luyện học sinh về hai môn Toán và Khoa Học, trong lúc bên cạnh Mỹ chỉ chuyên chú tăng lên trong những "điểm học" để, vô tích sự như chơi thể thao, hay nghiên cứu về những thú vui nhàn tản.

Ông Bill Gross, Chủ tịch công ty Pimco, một công ty buôn bán trái phiếu lớn nhất thế giới, đã tóm tắt tình trạng giáo dục của chúng ta như sau: "Lúc những lao động của chúng ta rất tốt tiến, mà lại được giáo dục yếu kém, không đủ khả năng cho tình hình thế giới ngày nay." Có hai yếu tố cần để ý trong vấn đề này: Trình độ giáo dục của chúng ta đang một cách thấp kém, và những công nhân của chúng ta lại là một cách cao. Như vậy, hoặc là chúng ta phải nâng cao trình độ giáo dục, hay thì trở nên tốt nó sẽ giảm bớt những công nhân của chúng ta xuống.

Làm cách nào để cải thiện giáo dục? Đầu tiên thôi, cần cho thi theo thời gian rõ ràng, bắt buộc sinh phải học thật nghiêm. Ông Thomas Edison từng nói rằng nếu muốn trở thành thiên tài, 99% phải đi học mỗi ngày làm việc của một người, chỉ có 1% là do ngẫu nhiên. Ông Malcolm Gladwell thì nói rằng những thiên tài, những người là bẩm sinh, về âm nhạc, thể thao là một quá trình luyện tập công phu. Ông cũng tính theo đó là ông là một người tập luyện khoảng 10,000 giờ. Sự thi gian học sinh ở Hoa Kỳ cũng rất ít hơn so với học sinh các nước khác trên thế giới. Ngày học của học sinh Mỹ ngắn hơn, và số ngày đi học trong năm học cũng ít hơn. Học sinh Nam Hàn đi học nhiều hơn học sinh Mỹ khoảng hai năm, tính đến lúc tốt nghiệp trung học. Vì thế không có gì lạ khi học sinh Hàn Quốc thi cao hơn học sinh Mỹ rất xa.

Đi Hàn chú trọng đến việc mài kính, học thuật nghiêm túc. Trong lúc đó, Phan Lan, người ta dạy cho học sinh theo lối khác. Học sinh Phan Lan giỏi nhất trong hầu hết các môn thi quốc tế, song các em không học theo kiểu “học gạo” như học sinh Á châu. Người ta nói, học sinh Phan Lan biết đọc hiểu sách đến trình độ ngang tầm học sinh các nước khác mỗi năm, song các em được dạy cho tinh thần sáng tạo và tránh không phải làm nhiều bài thi trong niên học. Phan Lan có nhiều giáo viên giỏi, học được từ những người giỏi, và được kính trọng ngang hàng với bác sĩ, luật sư. Các giáo viên được tuyển theo một tiêu chuẩn rất cao. Tất cả giáo viên xin vào ngành học phải có ít nhất một văn bằng Cao học (Master), và chỉ 10 người được thi, chỉ có một người trúng tuyển vào chương trình sư phạm huấn luyện giáo viên. Điệu này hoàn toàn khác hẳn với tiêu chuẩn tuyển giáo viên Hoa Kỳ. Phân nửa thầy cô giáo của Mỹ thuộc một phần ba thành phần sinh viên học kém nhất trong các trường đại học.

Ông Bill Gate đã bỏ ra \$5 tỷ đô la để nghiên cứu và tìm cách cải thiện giáo dục Mỹ. Tôi đã hỏi ông, nếu như ông nắm quyền lãnh đạo một khu vực chính, và có chiếc đũa thần trong tay, ông sẽ làm gì? Câu trả lời của ông là: Nên tuyển những người giỏi nhất. Thầy cô giáo giỏi mới sẽ sản xuất ra học sinh giỏi nhất. Giáo viên giỏi quan trọng hơn là sĩ tử học sinh trong lớp học, chủ yếu phần lớn được đào tạo cho trường sư phạm, hay viết sách giáo khoa thật hay. Ông nói tiếp: “Chính vì thế, công tác nghiên cứu cần được đẩy mạnh để dạy học sinh Da Đen được một phần tư giáo viên giỏi nhất dạy học, thay vì một phần tư giáo viên học kém, và chỉ cần cho học sinh Da Đen học liên tiếp trong bốn năm liên tiếp với thầy cô giỏi, là các em sẽ học giỏi ngang với học sinh Da Trắng, hay Á châu.

Còn rất nhiều ý kiến xây dựng được đưa ra, và đáng được đem ra thảo luận, nhưng bốn sự đáng lo ngại nhất là: mê mẩn trong những cuộc đàm luận đi sâu và cuộc thảo luận liên quan đến giáo dục. Xin hãy chú tâm vào hai điều đáng lo ngại: Học thuật nghiêm túc và có thầy giáo giỏi. Và khi đem ra bàn luận nó không đến gần như chúng ta tưởng. Hai việc này sẽ va chạm rất nặng với hệ thống giáo dục hiện nay. Đó là một hệ thống của những người mới thay đổi, và họ có một niềm tin đoàn giáo viên chỉ lo báo về được tuyển trong ngành nghiệp vụ giáo dục. Tất cả các điều đáng lo ngại cho học sinh học thêm nhiều ngày trong niên học, ngày học dài hơn, hay tăng thêm những tiền cho giáo viên để bù đắp nghiệp vụ đoàn giáo viên kháng cự, chống lại. Họ chỉ muốn báo về, duy trì nguyên trạng học đang có, không thay đổi gì hết.

Trong lúc bốn chán nản vì những chương trình làm kẻ thù của mình trong nỗ lực tìm kiếm những cách cải thiện giáo dục, bốn sự cảm thấy lên tinh thần khi có những cá nhân ngoài cuộc, làm được những việc tốt nhất của họ là “meta-reformer”. Những cá nhân này đang làm một cuộc cách mạng lớn để sửa đổi hệ thống giáo dục.

Lấy ví dụ ông Sal Khan, tình cờ ông ta sáng chế ra một phần mềm pháp dạy học kiểu mới, dạy

sáng tạo. Cách đây bảy năm, khi còn là sinh viên cao học ở trường MIT, ông Khan muốn giúp cô em làm Homework về môn Toán. Cô em đó ở cách xa ông cả một quãng xa, bằng ngang nước Mỹ. Vì quá bận rộn với bài vở trong trường, khó khăn gì đây thêm cho cô em, một người bận rộn cả ông đành nghĩ ông nên viết công thức toán, và ghi những bước trình, rồi bỏ vào "YouTube" để cô em có thể mở ra xem, và học lấy. Năm năm sau, ông Khan làm ra 3,000 video dạy học, phần lớn chú trọng vào việc dạy kèm hai môn Toán, và Khoa học. Những bài học bằng video này được người ta vào xem đến 80 triệu lần.

Những cuộc cách mạng thế kỷ xảy ra khi đem tài liệu dạy bằng video của ông Khan vào trong lớp học. Năm ngoái, tôi thành phố Los Altos, California, học khu quyết định dùng video của Khan Academy, và những nhu liệu của chương trình này trong trường công lập. Khi dùng tài liệu này, mô thức giảng dạy thay đổi hoàn toàn. Thông thường tôi bảy lâu nay, học sinh vào lớp nghe thầy giảng bài, ghi chép rồi về nhà làm Homework. Khi làm bài tập, học sinh chủ yếu làm một mình, lập giải bài khó thì đành chịu chết, không có ai giảng cho mình cả. Bây giờ, học sinh xem video của Khan Academy ở nhà một mình, mang bài tập vào lớp làm, có thầy ở bên cạnh giảng cho những bài toán khó. Các em có thể xem đi xem lại video bài học nhiều lần, tùy theo trình độ hiểu bài của mình nhanh hay chậm. Tài năng của thầy giáo được tận dụng đúng mức. Kết quả cho thấy các em đạt điểm thi rất cao, có sự tiến bộ khác hẳn với học ngày xưa. Khoa học kỹ thuật được tận dụng để tạo nên lợi ích giáo dục từng học sinh, so sánh riêng, uốn nắn cho từng học sinh. Những pháp này vừa miễn phí, vừa đem lại hiệu quả tuyệt đối.

Lý do tôi viết đến việc dạy học bằng video của Khan Academy vì tôi nghĩ đây chính là cái tinh hoa của những phát minh kỹ thuật, một cách suy nghĩ mới về giáo dục. Ngoài ra, tôi phải kể thêm là tôi đã dùng những pháp này cho con trai 12 tuổi của tôi.

Tôi đã kinh nghiệm qua hệ thống giáo dục kỹ thuật Á châu, và tôi hết sức ngạc nhiên về hệ thống giáo dục đó. Nó cho tôi những căn bản kiến thức thật sâu rộng, và nó dạy tôi cách học chăm chỉ, và hiểu biết rất nhanh. Những khi sang Hoa Kỳ để theo học ở đây, tôi chợt nghĩ ra một điều là hệ thống giáo dục kỹ thuật Á châu không dạy tôi cách suy nghĩ. Giáo dục của Mỹ rất giỏi trong việc dạy chúng ta cách ghi nhớ quy tắc và những khó khăn, hiểu những tài liệu mình học, dám đặt câu hỏi và nêu lên trên, hay ghi chép có thể quy nạp, dám suy nghĩ theo tư duy riêng của mình, và có đầu óc sáng tạo. Giáo dục của Mỹ dạy cho bạn học cái gì bạn yêu thích, và say mê trong việc học hiểu điều này. Đó là những đức điểm hết sức quan trọng của giáo dục Mỹ, chính nó đã giúp Hoa Kỳ duy trì vị thế trong những ngành công nghiệp của sáng tạo, và phát minh mới.

Hoa Kỳ của những thế kỷ trước sợ hãi về hệ thống giáo dục của mình, chú trọng đến việc biết đến những điểm của bạn của giáo dục - những học sinh chăm, học thật nhiều - để những người cũng nên duy trì lợi ích những đức điểm đó trong hệ thống giáo dục Mỹ. Đúng như nhà văn James

Tác Giả: Fareed Zakaria / Nguyễn Minh Tâm dịch
Thứ Sáu, 11 Tháng 11 Năm 2011 07:40

Fallows từng viết, chúng ta sẽ thành công không phải chỉ cảm được học theo kiểu Âu châu, nhưng chúng ta “học theo kiểu của Mỹ nhiều hơn.”, tức là phải học nhiều hơn, một cách sáng tạo, và chú trọng vào những môn học hữu dụng như Toán và Khoa Học. Đó là yếu tố sẽ giúp những người trẻ thành một xã hội năng động nhất thế giới. Và chúng ta sẽ lại thực hiện được Giấc Mơ Mỹ, American Dream.

Bài nhân dịch của Fareed Zakaria trên báo TIME ngày 14/11/2011
Nguyễn Minh Tâm dịch